

РЕШЕНИЕ

№ 2644

гр. София, 19.04.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 4 състав,
в публично заседание на 05.04.2022 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Ирина Кюртева

при участието на секретаря Росица Б Стоева и при участието на прокурора Кирил Димитров, като разгледа дело номер **8450** по описа за **2021** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по чл. 284-286 от Закон за изпълнение на наказанията и задържането под стража /ЗИНЗС/.

Образувано е по искова молба от 25.08.2021 г., подадена от Х. А. К., намиращ се понастоящем в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], с която е предявен срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ иск за обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 40 000 лева, поради поставянето му в нечовешки битови условия по време на престоя му в ЗОЗТ „К.“ за периода от 18.04.2018г. до 24.08.2021г., ведно със законната лихва върху сумата от датата на подаване на исковата молба.

Ищецът поддържа, че условията на изтърпяване на наказанието му са в нарушение на чл.3 ЗИНЗС, вр. чл.3 от Европейската конвенция за правата на човека /ЕКПЧ/ – в тесни и пренаселени килии и лоши битови условия в спалните помещения – влага, мухъл и ронеща се мазилка. Посочва, че в спалното помещение се падат под законово изискуемата площ на лишен от свобода. Има дървеници, хлебарки и гризачи. В килиите нямало постоянно течаща топла и студена вода, а водата се пускала по един час сутрин и вечер, при което нямало време всички да се хигиенизират. Леглата и дюшеците били мръсни и стари. Отоплението се извършвало със стари печки и кюнци, на дърва и въглища. Кухнята и тоалетната били в едно помещение. Нямало достатъчно чист въздух и естествена светлина. За визираните условия, при които е принуден да изтърпява наказанието е претърпял физически и морални страдания, за

които претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на 40 000 лв., ведно със законната лихва от датата на завеждане на иска до окончателното му изплащане.

Ответникът Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията” оспорва исковата молба поради липса на елементите от фактическия състав на отговорността на държавата на вреди в писмен отговор от 06.12.2021 г. и в открито съдебно заседание чрез юрк. Д.. Сочи липса на доказателства за нарушено психично или физическо здраве и недоказана причинно-следствената връзка между претендираните вреди и условията на изтърпяване на наказанието. Не оспорва, че в ЗОЗТ „К.“ има режим на топлата и студена вода, които се спирали нощно време. Претендира за отхвърляне на исковата претенция и присъждане на юрисконсултско възнаграждение.

Софийска градска прокуратура, чрез участвалият в производството по делото прокурор, намира иска за неоснователен и недоказан.

Административен съд София - град, след като взе предвид наведените в исковата молба доводи, изразеното становище на страните и се запозна с приетите по делото гласни и писмени доказателства, намира от фактическа страна следното:

Страните не спорят, а това се установява от докладна записка № 21/06.01.2022г. на мл.инспектор в ЗОЗТ „К.“ и писмо-справка № 39/12.01.2022г. на началника на затвора [населено място], че през исковия период от 18.04.2018г. до 24.08.2021г., ищецът е изтърпявал наложено му наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“. През този период ищецът последователно е разпределян в различни групи: От 20.04.2018г. до 17.01.2020г. е бил настанен в 8-ма група, 1-во спално помещение/обособено за 7 лишени от свобода/, а след това в 3-то спално помещение/за 8 л.св./ и 2-ро спално помещение/за 10 л.св./; От 17.01.2020г. до 24.04.2020г. – в 9-та група, във 2-ро спално помещение/ за 9 л.св./; От 24.04.2020г. до 09.02.2021г. – 7-ма група, 1-во спално помещение/за 6 л.св./; От 09.02.2021г. до 25.08.2021г. – в 5-та група, в 7-мо спално помещение /за 7 л.св./ и 1-во спално помещение /за 7 л.св./. След 25.08.2021г. ищецът е приведен в З. „К.“.

В докладната записка се сочи още, че спалните помещения, в които бил настанен ищецът, се намират в т.нар. "стара част" на общежитието/бараки/. През 2016 г. е правен ремонт, саниране на сградата, позмяна на дограмата, освежителни ремонти. Отоплението се извършва със саморъчно направени дървени печки на твърдо горива, като отоплителните материали се раздават веднъж дневно, за което е представен дневник за разход. До средата на 2020 г. студената вода се подовала по график. След направен ремонт на водопреносната система, студената вода се подава от 06,00ч. до 24,00ч., след което се спира за да се напълни резервоара, намиращ се на 500 метра. Топлата вода също се подава по график. На ищеца, при настаняването му в ЗОЗТ „К.“, е предоставен дюшек, а по-късно и шкаф за съхранение на вещите и стол, видно от копие на личен картон.

Свидетелят Т. Я. бил заедно с ищеца в периода 2020г.-2021г. в 5-та група, 1-ва килия. Свидетелства за лошите битови условия, че подът на помещенията бил от цимент, банята и тоалетната към стаята били без врати, имало хлебарки, дървеници и плъхове, както и недостатъчна слънчева светлина.

Според Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм /Н./ за 2019 г. и Доклад на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., помещенията в общежитието са остарели и амортизирани, въпреки ремонтните работи няма подобрение, а е налице влошаване. Броят на лишените от свобода лица,

настанени в килиите, е бил многократно по-голям от допустимия по стандарт. Н. констатира, че са настанени по 6 до 8 души в двойни помещения със собствен санитарен възел, включващ тоалетна и душ. Прозорците на килиите са малки, поради което няма достатъчно дневна светлина в спалните помещения на целия корпус. В бараките на ЗО „К.“ е налице дългогодишен и системен недостиг на питейна вода. Общежитието не е присъединено към централна канализация, а използва септични ями. Има топла вода 2 часа в денонощието в дебит, измерен в 5 кофи. Проблемът е известен на ръководството на ГДИН и е в основата за вероятен отказ там да се прави нов затвор, поради изискване на значителни финансови средства за нов водопровод. Отоплението в ЗО „К.“ е на дърва и въглища, с печки, разположени в помещенията. Стените са опушени, почти сиви, на места разкъртени до тухла. Подът е от груб бетон. Стените и таваните на баните и тоалетните са покрити с мухъл. Въздухът в тоалетните е влажен и задушен, поради липса на възможност за проветряване, освен чрез отваряне на вратата към спалното помещение. Тези бараки не подлежат на каквато и да е реконструкция, която може да осигури условия на пребиваване в тях. ЗО „К.“ към настоящия момент е общежитието с най-лоши условия в България, без перспектива за подобряване в близко бъдеще. По отношение на хигиената Н. многократно констатира, че проблемът относно наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно дезинфектиране, то е неефективно. Затова Н. препоръчва на министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени вещи, като включи препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията. В ЗОЗТ „К.“ има столови по отрядите, които са в лошо състояние и храненето се извършва главно в спалните помещения. Факт е, че няма налични помещения в местата за лишаване от закрит тип, в които би могло да се осъществяват освен храненето и различни социални дейности. В инспектираните помещения, използвани за кухни и в сервизните помещения се поддържа задоволителна хигиена, доколкото това е възможно в условията на старите, амортизирани и неремонтирани сгради.

Докладът на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., констатира, че към 30.04.2019 г. при капацитет на ЗОЗТ „К.“ от 379 лица, там са били настанени 354/366 лица. Същевременно, докладът съдържа данни, че „към днешна дата в общежитието има малко над 400 л.св.“

При така установената фактическа обстановка, съдът намира от правна страна следното:

Предявеният иск е допустим и предявен пред компетентният съд.

Искът е предявен срещу ГД“ИН“ – юридическо лице на бюджетна издръжка съгласно чл.12, ал.2 от ЗИНЗС, към чиято структура принадлежи органа, от чиито незаконосъобразни бездействия са причинени вреди.

Материално правната уредба на твърдяното спорно право се съдържа в чл.284, ал.1 ЗИНЗС, който предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл.3, в която разпоредба се съдържа забрана осъдените да бъдат подлагани на изтезания, на нечовешко или унижително отношение. Според втората алинея за нарушение на ал.1 се смята и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяването на наказанието лишаване от свобода, изразяващи се в липса

на недостатъчна жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждаят чувство на страх, незащитеност или малоценност. Основният акцент се поставя върху уронване, засягане на човешкото достойнство в резултат на неблагоприятните условия, в които затворниците са поставени.

Основателността на предявения иск предполага установяване на следните материално правни предпоставки: 1/ нарушение на забраната по чл.3 от ЗИНЗС, което изисква условията и обстоятелствата, при които ищецът е поставен през исковия период и на които основава исканията си, да са в нарушение на забраната на чл.3 от ЗИНЗС; 2/настъпила неимуществена вреда в правната сфера на ищеца в резултат на нарушението на чл.3 ЗИНЗС; 3/ неимуществената вреда се предполага до доказване на противното по силата на оборимата презумпция, въведена с чл.284, ал.5 от ЗИНЗС.

Тази правна уредба е приета в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу България за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 от ЕКПЧ. Разпоредбата на чл. 3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Тя забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унизително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата. Конвенцията има пряко действие по силата на чл.5, ал.4 от Конституцията и може пряко да послужи като основание за защита, без задължение за позоваване на националния закон. Съдът, който разглежда делото, трябва да разгледа твърдяните действия или бездействия, за които се предполага, че са довели до нарушаване на чл. 3 от Конвенцията, в съответствие с принципите и стандартите, определени от настоящия Съд в неговата практика. За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен.

При оценка на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия. Дори когато всеки отделен аспект от тези условия е в съответствие с националното законодателство, техният кумулативен ефект може да бъде такъв, че да доведе до нечовешко или унизително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

Конкретните нарушения на чл.3 от ЗИНЗС, осъществени чрез бездействието на затворническата администрация, които се поддържат в исковата молба, са свързани с битовите условия в процесните спални помещения, в които е пребивавал ищецът през исковия период. Твърденията, свързани с медицинското обслужване са общи, като липсва конкретно твърдение за увреждане на ищеца, вследствие недобра медицинска

помощ, поради което са правно ирелевантни.

По изложените съображения, предвид данните в Докладите на О. на РБ относно ЗОЗТ „К.“ и презумпцията по чл.284, ал.3, изр.2 ЗИНЗС, съдът намира за доказано наличието на лоши битови условия в общежитието и в конкретните спални помещения, в които е пребивавал ищецът през исковия период.

Според Докладите на О. на РБ в ЗОЗТ „К.“ съществува пренаселеност, съчетана и с други неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието като: липса на достатъчно светлина и проветрение, замърсяване на помещенията, не поради неподдържане на хигиена, а поради това, че същите са стари и амортизирани, вкл. наличие на мухъл в спалните помещения и санитарните възли. В допълнение към изложеното се установява и отопление през зимния период, което се осъществява със стари печки – тип „кюнци“, в които се горят дърва, въглища и непотребни вещи /при необходимост/. Така установените данни допълнително допринасят за създаване на задушлива атмосфера, при липса на възможност за проветряване през зимните месеци. В тази връзка, съдът кредитира показанията на св. Я.. Изложеното навежда на извод, че за зимната част от исковия период достъпът на лишените от свобода до свеж въздух е бил силно затруднен и ограничен поради извършваното отопление на помещението с печка на дърва и въглища.

Ответникът не оспорва, че в ЗОЗТ „К.“ има режим на топлата и студена вода, обусловен от това, че при построяване на общежитието централният водопровод е изграден на около 500 метра от него, което предполага осигуряване на вода чрез помпена станция и резервоар, които не били с достатъчна вместимост и не позволявали подаване на вода пред цялата част на денонощието. Според представени графици на топлата и студена вода, топла се подава в рамките на един час сутрин и един час вечер, а студената вода също е по график /за седем часа и половина по признание на ответника/.

Според Доклад на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., в ЗОЗТ „К.“ има столова по отрядите, които са в лошо състояние и храненето се извършва главно в спалните помещения, а в инспектираните помещения, използвани за кухни и в сервизните помещения, се поддържа задоволителна хигиена, доколкото това е възможно в условията на старите, амортизирани и неремонтирани сгради.

Показанията на св. Я., че тоалетната е без врата към спалното помещение и постоянно имало насекоми и плъхове, съответстват на данните в доклада на О., поради което съдът приема, че към кумулативното въздействие на условията следва да се прибави наличието на дискомфорт при едновременно ползване на кухня и тоалетна в общо помещение. Също така докладът на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., съдържа данни за системен проблем с наличие на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода, като определя периодичното месечно пръскане за неефективно. Като санитарен проблем в поправителните заведения, отбелязан в осъдителните решения на ЕСПЧ срещу България, е наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители. Съдът в С. е отбелязъл, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна.

Липсата на място в затворническа килия има голяма тежест при оценката на това дали условията на задържане са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Съгласно националните доклади за извършените посещения и препоръките по тези доклади предполагат, че желателният стандарт е четири квадратни метра жилищна площ на човек. Въпреки това, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе само по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Конвенцията. В оценката на наличното пространство трябва да се вземе предвид пространството, заемано от мебели и обзавеждане в килията. Именно тези мотиви на ЕСПЧ в решението по делото Н. са основание да се приеме, че от общата площ на помещението за задържане следва да се извади площта, заемана от мебели и обзавеждане, в т.ч. санитарното помещение. В конкретния случай, ответникът не доказва посочената площ за всяко спално помещение включва ли площта на санитарното помещение и заетата площ от мебели и обзавеждане. Поради това не може да бъде прието за доказано спазването от ответника на изискването за минимална жилищна площ през исковия период. Дори пренаселеността да не е толкова сериозна, че да представлява сама по себе си нарушение на чл. 3 от Конвенцията, според ЕСПЧ, тя все пак може да доведе до нарушение на тази разпоредба, ако се комбинира с други аспекти на условията на задържане – като например липса на уединение при използване на тоалетната, лоша вентилация, липса на достъп на естествена светлина и свеж въздух, липса на подходящо отопление или липса на основна хигиена – това води до ниво на страдание, което надвишава това, присъщо на задържането. Идентични са изтъкнатите от ищеца оплаквания в исковата му молба – пренаселеност, съчетана с ниска хигиена, при липса на вентилация, на чист въздух и светлина, с хлебарки и дървеници, липса на врата на тоалетната, съвкупното въздействие на които условия са довели до твърдените неимуществени вреди.

ЕСПЧ извежда критерии при оценката на това дали е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на липсата на лично пространство, а именно: (а) всяко задържано лице трябва да има индивидуално място за спане; (б) всяко задържано лице трябва да има най-малко три квадратни метра жилищна площ; и (в) размерът на килията трябва да дава възможност на задържаните лица да се движат свободно между мебелите. Липсата на някои от тези елементи сама по себе си поражда сериозно предположение, че условията на задържане са в нарушение на този член. Дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление. Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците, и особено условията за спане, трябва да са съобразени със зачитането на човешкото им достойнство, трябва да осигурява, доколкото е възможно лично пространство, и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания, като се обръща необходимото внимание на климатичните условия, в частност площ, кубатура на помещението, осветление, отопление и вентилация.

По силата на чл.284, ал.2 ЗИНЗС в случаите по чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС съдът взема предвид кумулативното въздействие върху лицето на условията, в

които е изтърпявало наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, продължителността, както и други обстоятелства, които имат значение за правилното решаване на спора. В случаите на установено нарушение на чл.3 ЗИНЗС и съгласно чл.284, ал.5 ЗИНЗС настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното, като размерът им се определя от съда по справедливост /чл.52 от ЗЗД/.

За исковия период на пребиваване на ищеца в ЗОЗТ „К.“ от 18.04.2018г. – 24.08.2021г., съдът установи нарушение на минимално изискуемата площ за изтърпяване на наказанието – по-малко от 3 кв.м. чиста площ на лице (въз основа на презумпция по чл.284, ал.3, изр.2 ЗИНЗС и доклади на О.), т.е. изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в условията на пренаселеност, съчетано с други неблагоприятни фактори като: липса на достатъчно светлина и възможност за проветрение, лоши хигиенни условия поради наличие на влага, мухъл, сажди и прах, режим на топлата и студената вода, дискомфорт поради хранене в спалното помещение и поради ползване на кухня и тоалетна в общо помещение, наличие на хлебарки и дървеници, а през зимния период (за 6 месеца от текущите години) ползване на стари печки на дърва и въглища, които допълнително замърсяват въздуха и затрудняват достъпа на чист въздух.

Съвкупното въздействие на установените нарушения достига изискуемия праг на суровост по смисъла на чл.3, ал.2 ЗИНЗС, вр. чл.3 от ЕКПЧ. При презюмиране на неимуществените вреди от поставянето на ищеца в посочените условия на изтърпяване на наказанието за целия исков период от по-вече от три години, съдът приема за справедливо обезщетение на неимуществените вреди в размер на 4 000, 00 лв. Съобразно заявеното в исковата молба искане, тази сума следва да се присъди със законната лихва от датата на предявяване на исковата молба на 25.08.2021 г. до окончателното ѝ изплащане. За разликата до предявения размер от 40 000 лв. искът следва да бъде отхвърлен като неоснователен. При определяне на размера на обезщетението, съдът съобрази и установената съдебна практика при определяне размера на тези обезщетения.

При този изход на спора разноски следва да се присъдят в хипотезата на чл.286, ал.3 ЗИНЗС - когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса. Съобразно реално направените от ищеца разноски за държавна такса, ответникът следва да бъде осъден да му възстанови сумата от 10 лв.

В хипотезата на частично уважаване на иска, не е предвидена възможност за заплащане на ответника на юрисконсултско възнаграждение, поради което такова не следва да му се присъжда/ арг. от чл.286, ал.2 ЗИНЗС/.

Водим от горното и на основание чл. 285 от ЗИНЗС, във връзка с чл. 203 от АПК, във връзка с чл. 1 от ЗОДОВ, Административен Съд С. - град, I отделение, 4 състав,

Р Е Ш И:

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място],

[улица], да заплати на Х. А. К., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], понастоящем в З. „К.“, обезщетение за неимуществени вреди в размер на 4 000,00 лв., претърпени за нарушение на чл.3, ал.2, вр. чл.284-286 ЗИНЗС поради условията на изтърпяване на наказанието му в ЗОЗТ „К.“ в периода от 18.04.2018г. до 24.08.2021г., ведно със законната лихва от 25.08.2021г. до окончателното изплащане, като **ОТХВЪРЛЯ** иска за разликата над 4 000,00 лв. до предявения размер от 40 000 лв.

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати на Х. А. К., ЕГН [ЕГН], понастоящем в З. „К.“, разноски в размер на 10 лв. за държавна такса.

Решението подлежи на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването му на страните с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София - град.

СЪДИЯ: